

KONOP (55) *sb f*

konop (5), **konopia** (3), **konopie** *pl t* (47); *konopie ZapWar* (3), *RejWiz*, *RejFig*, *RejZwierz* (5), *BielKron* (2), *Mącz* (6), *BielSat*, *RejZwierz* (3), *BudBib*, *BielSjem*, *GórnRozm*, *GostGosp* (13), *SarnStat* (2), *ZbylPrzyg*; *konop* : *konopia* : *konopie FalZioł* (2 : 2 : 2), *SienLek* (2 : - : 2), *RejPos* (- : 1 : 1), *Calep* (1 : - : 1).

-p *miękkie*. *Oba o jasne, a pochylone; teksty nie oznaczają é oraz -é.*

sg N konop (5), *konopią* (3); -ą (1), -(a) (2). $\diamond$ *pl N konopi(e)* (12). $\diamond$ *G konopi* (16). $\diamond$ *A konopi(e)* (17). $\diamond$ *L konopiach* (2); -ach (1), -(a)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *bot. Cannabis sativa L. (Rost); konopie siewne, roślina roczna oleisto-włoknista z rodziny konopiowatych (Cannabaceae); cannabis Mącz, Calep, Cn; cannabum Mącz, Cn; stuppa Mącz (55) : ZapWar [1525] nr 2331; KOnopia iefth ciepła y fucha w wtorym łtopniu FalZioł I 32d, [+3], I 32b, 33a żp, V 101; Kiedy chłop fiął konopye/ Iáłkołká wołáá/ Cići pyći będą nići/ ptaki przełtrzegáá. RejZwierz 126v, 22, 107v; ále Woiewodzie połtał [król] konopi garzc/ przełlicę/ y záięczy kozuch: [...] konopie ná powroz iż godzien zá łzyię wwiązánia zá táki vczynek. BielKron 353v; Canabis vel Canabum, Konopie/ est herba funibus faciendis, et telis et retibus texendis accommodata Mącz 33a; Konop/ Canabus, Hanff. SienLek 232v, 166, X2; iż by pokrzywę nabárzyey kropił y żegnał/ tedy iedná káżdą párzy: á konopie z łopianem przedię iáko dawno łmierdzą/ nie żadne nie odmieni nigdy [...] przyrodzenia y wláłności łwoiey. RejPos 305, 332; Obłzyy to iako piłę/ mocnymi nićiami/ Obciágni mocno ze wńzech łtron/ s konopi łtryczkám. BielSat N2 [idem] BielSjem 38; Calep 158b; Którykolwiek kmieć orze cáłym pługiem/ [...] ma dáć cztery wiazáni konopi gotowych [canapi parati JanStat 227] SarnStat 190, 191.*

W połączeniach szeregowych (8): ZapWar 1502 nr 1938; FalZioł V 62; RejZwierz 109; Ale gdyby było miałt wiele/ nie iedno zboże/ bydło/ wełnę/ konopie/ lny/ miody/ łkory/ łoie/ wołki/ ále nabiáł wńzelaki/ łłomę/ šíáno/ á náółtátek y chrołt/ trzćinę/ miałby żiemianin gdzie łpieniężć. GórnRozm M; GostGosp 70, 164, 167, 168.

W przeciwstawieniu [ze względu na wartość]: »len ... konopie« (1): A báby gdy Lnu nie máłz/ niech Konopie przędą. RejFig Ee4.

W porównaniach (2): BudBib Iudic 15/14; A toć fię też dżiateczki widzę częłto rodzą/ Y wzłot iáko konopie od żemie odchodzą. ZbylPrzyg B4v.

W charakterystycznych połączeniach: konop(ie) gotowe, święcona; garzc konopi, kita, snop, wiązanie; knot z konopi, stryczek (2), zgrzebi; konopie brać (wziąć) (3), oświęćić, siać (2), spieniężć; około konopi robić, zabawić się.

Zwroty: »konopie czosać; konopie (bywają) (nie) czosane« = pectere stuppam Mącz [szyk zmienny] (1; 2): Stuppa pectitur ferreis hamis donec omnis membrana decorticetur, Konopie bywáją czoláne ná żelázných łzczotkách áłz łie skóry miáłzłze wylupią. Mącz 285d, 285d; GostGosp 76.

»moczyć konopie; moczone konopie« = cannabis fluviata Mącz [szyk zmienny] (3; 1): Mącz 131c; Dom tedy [...] nie ma być ná mieyfcu bágniłtym bliłku [!] Ieżiorá áłbo błotá/ gđzieby moczone Len áłbo konopie/ iż dla tego/ ony wody byłyby łmrodliwe SienLek 2v; GostGosp 62, 124.

»konopie prząść« (1): *RejFig Ee4 cf W przeciwstawieniu*.

»konopie trzeć (a. zetrzeć)« = *decorticare cannabum a. cannabim Mącz* [szyk zmienny] (3): *Decorticare Canabum*, [...] *Konopie trzeć. Mącz 33a, 66c; GostGosp 74*.

»konopie wybijać« (1): *Stuparius – Kyanka* którą konopie wibiiaią. *Calep 1012b*.

Zestawienia: »głowate konopie« = *roślina o kwiatach żeńskich* [szyk 2 : 1] (3): *Głowate konopie iż fą pozniejszy niż infze przedziwo/ kiedyby fie omieszkały / tedy ná Wiofnę zetrzeć GostGosp 74, 52, 124*.

»konopie płoskonie (a. płoskonne)« = *roślina o kwiatach męskich* (2): *Ná polu len/ konopie płoskonie y głowate/ tak máią brąć/ coby z káždego łnopu garść była GostGosp 52, 124*.

Szeregi: »(tak, i) len, (jako, i, albo) konopie« [szyk 5 : 1] (6): *SienLek 2v; Przedziwo/ tak konopie iáko len/ wczás śiac GostGosp 112; Len/ konopie/ máią brąć tak coby káždy łnop mniej ani więcej nie czynił iedno garść GostGosp 124, 52, 112, 124. [Ponadto w połączeniach szeregoeych 5 r.; w przeciwstawieniu 1 r.]*.

»konopie ani przedziwo« (1): *Konopi ani żadnego przedziwá nie ma dopuścić moczyć w łtawie Młynarz/ Włodarz/ Vrzędnik. GostGosp 62*.

a. *Pole, na którym rosna konopie* (5) : *a nym pasł bydla swego wzycie wepsenyczy nyezathy wyaczmyenyv y wkonopyach yego ZapWar 1520 nr 2166; Siła Wrobli s Konopi/ przed iednym kámieniem/ Leći precz RejZwierz 22; RejZwierc 78v*.

Przysłowie: *COż wždy fie z námi dzyeie/ iż tak nic nie dbamy/ Iáko Philip w Konopyach/ prawie vlegamy. RejZwierz 110*.

Zwrot: *peryfr.* »oganiać konopie« = *płoszyć ptactwo będąc powieszonym na granicy pola za popełnione przestępstwo* (1): *Wnidziefzli tu [do sklepu] głupi chłopie/ Pewnieć/ oganiać konopie. Kto fie o ty drzwi pokuśi/ Tárgać łzyią powroz muśi. RejZwierc 237*.

b. *Owoc konopi* (1) : *Zyarnek pod nie [krzaczkí] podfypą rozlicznych ofobnych/ Náydzyefz tám mák/ konopie/ profo/ y pńzenicę RejWiz 103*.

2. [*bot.* *Zestawienie*: »włoska konop« = *Ricinus communis L. (Rost: mira solis); rącznik pospolity a. rycynus pospolity, roślina z rodziny wilczomleczowatych (Euphorbiaceae); cataputia maior, cici, croton, palma Christi, ricinus, seseli Cyprium, sesamum silvestre, trixis Cn: MIRACH SOLIS, Ricinus vel Ricinum, Cici, Croton. TO ieft źiele które w Połfcze [!] zowá Włoska konop/ á niczemnie/ lepiéyby ie zwano Słonecznik/ iż zówždy zá łłońcem fie obraca UrzędowHerb 215a*.

Synonimy: **2.** *kleszczowina, słonecznik*.